

Ткачук Л.В.

КОНЦЕПЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ОБЛАСТІ: ЯКІСТЬ ОСВІТИ

Якісна освіта стає сьогодні визначальним чинником світового розвитку, однією з обов'язкових умов успішного існування будь-якої країни.

Світове співтовариство визнало, що освіта, добробут і здоров'я людини – головні чинники якості її життя, а якість освіти - головна мета, пріоритет розвитку громадянського суспільства.

Нові цивілізаційні виклики закономірно приводять багато країн до нового "освітнього буму", до хвилі глибоких реформ чи модернізації систем освіти (США, Великобританія, Китай, країни Східної Європи, Південно-Східної Азії і Південної Америки). В цих країнах швидкими темпами розвивається "філософія якості освіти", зорієнтована на розвиток духовно зрілої творчої особистості, на забезпечення високої якості навчання і якості його результатів. "Філософія якості освіти" передбачає перехід від якості педагогічних технологій до якості освіти, а в кінцевому рахунку, до якості сформованого соціального інтелекту. Йдеться про вироблення якісно нових цілей освіти, нових дидактичних принципів відбору, визначення ціннісно-сміслового навантаження і структурування змісту освіти, про нові підходи до оцінки якості освіченості учня чи студента[1,4].

Європа сприймає якість освіти як об'єкт суспільного єднання й консолідації національних освітніх систем. Зокрема, в угоді ЄС зазначено, що європейська спільнота сприятиме розвитку якісної освіти, заохочуючи співпрацю між країнами-членами ЄС і, якщо треба, підтримуючи й доповнюючи їхні дії, поважаючи одночасно їхню відповідальність за зміст навчання й організацію освітніх систем, культурну й мовну різноманітність.

Такий соціальний вибір не випадковий: у високотехнологічному інформаційному суспільстві якість освіти є головним аргументом у забезпеченні такого рівня життєвої й професійної компетентності людини, розвитку людського потенціалу, який би задовольняв насамперед потреби

особистості, суспільства і держави. За окремими оцінками, проблему якості освіти нині пов'язують з розвитком нової, інформаційної, цивілізації XXI ст.[6].

Не випадково серед характеристик так званого індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП), за яким ООН порівнює рівень соціального й економічного розвитку країн, показник освітньої діяльності є одним з трьох основних індикаторів в інтегрованій оцінці людського розвитку [11]. Він вимірює середній рівень досягнень даної країни в трьох найважливіших елементах розвитку людського потенціалу:

– тривалого й здорового життя, що вимірюється показником очікуваної тривалості життя новонародженої людини ;

– знань, що вимірюються рівнем грамотності дорослого населення (2/3 значення індексу) та валовим коефіцієнтом тих, хто вступив до навчальних закладів (1/3 значення індексу);

– гідного рівня життя, що вимірюється показником ВВП на душу населення у відносних показниках купівельної спроможності в доларах США.

Аналіз значень ІРЛП у 177 країнах, врахованих у вимірюваннях людського розвитку, демонструє значну їхню розбіжність: від максимального значення 0.956 (Норвегія) до мінімального значення 0,273 (Сьєрра-Леоне). За цією ознакою всі країни поділено на три групи: 1) з високим рівнем розвитку людського потенціалу (55 країн, в яких ІРЛП перевищує 0.800); 2) з середнім рівнем людського розвитку (85 країн, ІРЛП — від 0.500 до 0.799); 3) з низьким рівнем людського розвитку (36 країн, ІРЛП - нижчий від 0.500).

Україна за цим показником належить до другої групи країн і посідає 70-те місце (ІРЛП становить 0.777). Але в структурі ІРЛП її рейтинг за індексом рівня освіти значно вищий (0,94), і вона належить до країн з високим рівнем освіченості (поділяє 34–37 місця). За гендерним показником Україна посідає 57–ме місце в рейтингу країн. У нашій країні існує рівність жінок і чоловіків за грамотністю серед дорослого населення й молоді, а також тих, хто вступає

до початкової школи й середніх навчальних закладів; а валовий коефіцієнт українських жінок, які вступили до вищих навчальних закладів, навіть перевищує відповідний показник чоловіків на 17% [8,6-7].

Слід зазначити, що незважаючи на те, що ІРЛП є досить корисною й показовою точкою відліку в оцінці людського розвитку, він не є й не може бути всеохоплюючим параметром, бо не дає однозначної оцінки. Проте порівняння з іншими країнами та групами країн дає змогу виокремити болючі точки й головні тенденції в розвитку чинників, що стоять за цими показниками.

Поліпшення якості освіти та рівний доступ до неї є одним з головних завдань сучасної державної політики в галузі освіти. У Національній доктрині розвитку освіти наголошується: "Якість освіти є національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту"[9].

Коли ми говоримо про якість освіти, то маємо знати чітку відповідь на три таких запитання: 1) В чому сутність якісної освіти в сучасних умовах, які її показники? 2) Як її виміряти чи оцінити? 3) Яким чином управляти якістю освіти?

1. Що ж на сьогодні розуміємо під якістю освіти? Це поняття у світі розуміють по-різному, що пояснюється насамперед різним його трактуванням та відсутністю одностайності в цьому питанні. Отже, є багато думок: широкі, філософсько-узагальнюючі визначення й вузькі, конкретні кваліметричні дослідження.

У широкому сенсі якість освіти розуміють як збалансовану відповідність процесу, результату і самої освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти [12]; у вузькому розумінні — перелік вимог до особистості, освітнього середовища й системи освіти, яка реалізує їх на певних етапах навчання людини, якому відповідає певна сукупність показників.

Міжнародний інститут планування освіти запропонував розуміти під якістю освіти "якісні зміни в навчальному процесі і в навколишньому середовищі учнів, які можна зафіксувати як поліпшення їхніх знань, умінь і цінностей" [7,108].

Г. Ковальова розуміє якість освіти як "інтегральну характеристику системи освіти, що відображає ступінь відповідності досягнутих результатів нормативним вимогам, соціальним та особистісним очікуванням" [2].

С. Шишов та В. Кальней трактують якість освіти як "ступінь задоволення очікувань різних учасників процесу навчання від наданих освітнім закладом освітніх послуг або ступінь досягнення поставлених в освіті мети й завдань" [13,175]. Тобто йдеться про певні норми (стандарти) й очікування та відповідність ним одержаних результатів, які мають бути якіснішими.

Як зазначає О.І.Ляшенко, якість освіти — це узагальнений показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі, тому його треба розглядати в динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій: вона рухається до консолідації та інтеграції у світове співтовариство чи протистоїть йому, ставлячи свої інтереси понад усе. Це суспільна характеристика, а не предмет змагання чи політичний аргумент в оцінці розвитку держави на конкретному етапі її становлення. Тому суб'єкти освітнього процесу по-різному оцінюють його якість, а саме як:

- суспільний ідеал освіченості людини,
- процес організації навчання і виховання;
- результат навчальної діяльності;
- критерій функціонування освітньої системи [8,8].

Отже, забезпечення високоякісної освіти на всіх її етапах і рівнях, оцінювання її результативності та управління якістю – одне з основних завдань сьогодення, яке має не лише педагогічний чи суто науковий контекст, але й соціальний, політичний та управлінський. Зокрема, як *політична категорія* якість освіти акумулює засади освітньої політики

держави на певному етапі її розвитку й головні стратегічні лінії розвитку національної системи освіти в контексті світових тенденцій. Як *соціальна категорія* вона відображає суспільні ідеали освіченості та окреслює загальну мету освіти, законодавчо визначені й нормативно закріплені в державних стандартах освіти. Як *категорія управління* вона визначає стратегії впливу на певні показники функціонування системи освіти й вибирає можливі напрями її змін та розвитку. Як *педагогічна категорія* вона є квінтесенцією: 1) сутності поняття, 2) процедур діагностування, 3) аналізу явищ і властивостей суб'єктів освітнього процесу. В цьому сенсі вона має відповідати: а) особистісний і суспільній меті освіти, б) політичній стратегії її розвитку в контексті вітчизняних і світових тенденцій, в) закономірностям менеджменту освіти на всіх рівнях управління – державному, регіональному, муніципальному, інституційному (локальному), особистісному тощо [8,8-9].

2. Як виміряти чи оцінити якість освіти? У світі запроваджено кілька моніторингових програм, за допомогою яких можна оцінювати й порівнювати системи освіти. Серед найпоширеніших з них – освітні індикатори ЮНЕСКО та індикатори ОЕСР, що координуються ними спільно за єдиною програмою . Завдяки цим програмам можна аналізувати якісні показники та виявляти тенденції поступу національної системи освіти у світовому освітньому просторі, вживати заходів для підняття рівня освіченості громадян і запобігання негативним явищам в освіті.

3. Яким чином управляти якістю освіти? Відповідь на це запитання має окреслювати механізми й заходи впливу на функціонування освітніх систем, враховувати тенденції розвитку освіти. Це вимагає налагодження системи моніторингу освіти, головною метою якої є збирання, оцінювання та аналіз її якісних показників на всіх рівнях функціонування, поширення й доступу до цієї інформації громадськості, всіх користувачів освітніх послуг, поліпшення управління для підвищення якісних показників в освіті. За результатами моніторингу якості освіти органи управління отримують інформацію про стан освітньої системи та її окремих складових, виявляють проблеми, що

виникли в процесі запровадження педагогічних інновацій, прогнозують майбутні зміни.

Моніторинг в освіті – це *системна процедура*, яка не обмежується контролюючою функцією. Його мета і ширша, і глибша. Вона полягає не лише у відстеженні стану певного суб'єкта освітньої діяльності, а скоріше націлена на з'ясування чинників його розвитку, зміни стану освіти тощо. Констатуюча частина моніторингу – вивчення стану функціонування певного об'єкта дослідження — не мета, а лише передумова вибору стратегії змін, потрібних для розвитку цього об'єкта та пошуку способів реалізації цієї стратегії [8,10].

Соціальна сутність освітнього моніторингу визначається тим, що він, поєднуючи принципи управління системою із загально–педагогічними принципами функціонування освітньої системи, є категорією педагогічною і управлінською. Система моніторингу якості освіти підпорядкована ієрархічним зв'язкам освітньої системи, тому об'єктами оцінювання можуть бути всі задіяні в обстеженні, тобто учні і студенти, вчителі і викладачі, навчальні заклади та їхні керівники, органи управління всіх рівнів та їхні інфраструктурні підрозділи тощо. За цією ознакою систему моніторингу освіти О.І.Ляшенко розглядає на таких *рівнях її функціонування*:

- на *індивідуальному* – самооцінювання учнями й студентами якості своєї загальноосвітньої й професійної підготовки, суспільної, професійної й життєвої компетентності, досвіду опанування алгоритмічними та евристичними способами діяльності, навичками критичного мислення тощо;

- на *локальному* - оцінювання навчальним закладом якості освіти учасників навчально-виховного процесу, досягнення ними поставленої мети в опануванні вимог державного стандарту відповідного рівня освіти, коригування стратегії розвитку за соціальними, педагогічними, економічними та іншими показниками:

- на *муніципальному* - оцінювання місцевими органами управління суб'єктів освітньої діяльності (рівень навчальних досягнень учнів і студентів,

кваліфікації й педагогічної майстерності вчителів і викладачів, компетентності керівників навчальних закладів тощо) та порівняння результатів діяльності власної мережі навчальних закладів;

на *регіональному* – оцінювання ефективності функціонування місцевої системи освіти, зокрема підпорядкованих органів управління, забезпечення ними державної освітньої політики в регіоні, вибіркоче вивчення ефективності роботи окремих навчальних закладів і органів управління, вдосконалення мережі навчальних закладів на підставі аналізу одержаних даних;

• на *державному* — акцентоване й узагальнене оцінювання якості функціонування національної системи освіти та порівняння її показників з міжнародними індикаторами й системами, забезпечення єдиної методології державної атестації випускників навчальних закладів, аналіз і порівняння стану реалізації державної політики в галузі освіти у регіонах України [8,10-11].

Системність моніторингових досліджень в освіті реалізується через методологію їх проведення та етапи організації. Перше зумовлює використання широкого спектра пошукових методів, які дають можливість різнобічно оцінити досліджуваний об'єкт (учень чи студент, клас чи група, навчальний заклад, регіональна система освіти тощо), з'ясувати інформаційні потреби та визначити адекватні методи й засоби збирання та оброблення одержаних даних, завдяки чому можна змоделювати хід моніторингу, спланувати відповідні заходи його проведення

Можна без перебільшення говорити про велику увагу до проблеми моніторингу в усіх зарубіжних країнах на сучасному етапі. По-перше, проведення моніторингу та порівняння його інформації з міжнародними показниками дає змогу одержати матеріал для оцінки стану системи освіти порівняно з іншими країнами.

Не менш важливим та вкрай потрібним є використання даних моніторингів для розроблення освітньої політики держави. Без інформації

про процеси, які відбуваються в національній системі освіти в контексті вкладених ресурсів і отриманих результатів, неможливо правильно будувати освітню політику.

Імплементація освітньої політики веде до структурних трансформацій та реформування змісту освіти. Моніторинг дає інформацію про те, як та наскільки ці зміни впливають на результати освітньої системи на різних рівнях (локальному, регіональному та державному).

Інструментами моніторингу є освітні індикатори, які визначаються як статистичні дані для забезпечення інформацією про стан та напрями розвитку освітньої системи або її окремої складової.

Для того, щоб освітній індикатор якомога ефективніше відображав ту чи іншу сторону освіти, він повинен відповідати певним вимогам і мати певні характеристики. По-перше, як правило, індикатори є кількісними показниками, які разом з механізмами їх використання та за системного підходу сприяють розумінню взаємозв'язку між різними економічними, соціальними й освітніми чинниками. По-друге, освітні індикатори призначено для надання сумарної інформації про функціонування освітньої системи зацікавленим сторонам — учням, батькам, учителям, директорам шкіл, інспекторам, працівникам міністерства освіти, науковцям, політикам. І по-третє, індикатори є основою для вироблення певних оцінних суджень.

Впродовж тривалої еволюції моніторингу було чимало спроб розробити універсальну модель, яка включала б набір індикаторів, що дають вичерпний зріз досліджуваного явища. І хоча на сьогодні окремі інституції пропонують своє бачення системи індикаторів, проте всі вони сходяться на тому, що базовими складовими системами індикаторів повинні бути:

1) демографічний, соціальний і економічний контексти - (відносна кількість осіб шильного віку, зв'язок між людськими ресурсами і економічним зростанням тощо);

2) вкладені в освіту ресурси (стан шкільних будівель шкільне обладнання, забезпечення освітніми матеріалами);

3) результати, які продукує освітня система (досягнення учнів з головних дисциплін, відсоток учнів, що склали випускні экзамени, відсоток учнів, що вступили до вищої школи тощо).

Ще однією важливою складовою будь-якої індикаторної системи вважають моніторинг освітнього процесу – навчального плану, кількості навчальних годин, рівня ВНЗ тощо.

Якість освіти – це багатовимірне методологічне поняття, яке різнобічно віддзеркалює суспільне життя – соціальні, економічні, політичні, педагогічні, демографічні та інші життєво значущі для розвитку людини сторони життя. Як системний об'єкт її характеризують якість мети, якість педагогічного процесу і якість результату [8,7].

Національною доктриною розвитку освіти й чинною законодавчою базою визначено якість мети освіти, а державними стандартами освіти – якість навчальних результатів. Якість педагогічного процесу ще залишається предметом обговорення і дискусій, полем для наукових досліджень і практичної апробації.

Питання якості вищої освіти – комплексне. Це і вимоги громадян, які хочуть здобути освіту, вимоги роботодавців до рівня підготовки випускників ВНЗ, а також світової спільноти.

Освіта – базовий елемент формули успіху. Людей сьогодні вже не цікавлять знання самі по собі, для них важливо їх використання в реальному житті, чи сприятимуть вони самодостатності, життєвому успіху особистості. Освіта, яка не сприяє успіху і благополуччю особи, а також економічному розвитку держави не може нині вважатися якісною. А отже, головним є інституційна перебудова освіти на основі нової ефективної взаємодії з ринком праці, долання розриву між змістом освіти, ефективними технологіями, потребами виробництва. Шукати вихід треба в трикутнику ”ринок освітніх послуг – ринок праці – якість підготовки”.

У нових умовах у формуванні спеціаліста на рівних мають брати участь пліч-о-пліч з кафедрами і самі роботодавці. Лише так можна

ефективно вирішувати проблеми працевлаштування і професійної адаптації молодих спеціалістів.

Тільки спільними зусиллями може бути розв'язаний тугий клубок нинішніх проблем, пов'язаних з формуванням оптимального переліку напрямів підготовки спеціальностей і кваліфікацій, обсягу підготовки фахівців, оновлення змісту вищої освіти.

Тристороння угода “суб’єкт навчання – роботодавець–ВНЗ” в Уманському державному педагогічному університеті працює на всіх етапах, починаючи від відбору абітурієнтів до працевлаштування випускників, із подальшим супроводженням їх професійної адаптації.

Для того, щоб випускник університету був конкурентоспроможним на теренах Європейського та національного ринку праці, ми ретельно переглядаємо та постійно оновлюємо перелік спеціальностей, що генетично обумовлюються новим поділом праці і є перспективними для інформаційної фази розвитку світової спільності.

Зокрема, в останні роки в університеті розпочата підготовка фахівців із таких спеціальностей: “Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура”, “Педагогіка і методика середньої освіти. Історія”, “Соціальна педагогіка”, “Практична психологія”, “Маркетинг”, “Туризм”, “Готельне господарство”. Передбачається, що наші випускники стануть конкурентоспроможними на ринку праці.

З метою підготовки педагогів до викладання двох і більше навчальних предметів та здійснення ними інших навчально-виховних функцій, передбачено поєднання педагогічних спеціальностей і педагогічних спеціалізацій.

У підготовці педагогічних кадрів, що ведеться у нашому університеті, незалежно від спеціальності, яку прагне здобути студент, передбачається значне посилення мовної, інформаційно-комп’ютерної, соціологічної, правової та менеджерської складової, що є вимогою нового алгоритму функціонування соціального організму України. Це наші гарантії

випускникові університету того, що він отримає в Об'єднаній Європі роботу, зробить ділову кар'єру і самореалізується як духовно багата особистість.

Якісна освіта в сучасному розумінні вимагає по-новому розв'язувати проблеми основних складових розвитку освіти: 1. Чого, як і скільки вчитися? 2. Яким має бути технічне та технологічне забезпечення?

1. Чого вчити? Сучасний багатокомпонентний зміст освіти відіграє системоутворюючу роль у досягненні якості навчальних результатів. Він охоплює не лише знання, а й способи практичної діяльності, творчий досвід, ціннісні орієнтації особистості.

У вищих педагогічних навчальних закладах Черкащини взято курс на орієнтацію вузівського навчання з когнітивного начала на особистісно-орієнтовані основи у формуванні особистості вчителя, що відповідає соціальному замовленню і новим інноваційним та глобалізаційним тенденціям суспільного розвитку.

Модернізація педагогічної підготовки в першу чергу здійснюється за рахунок оновлення спрямованості, змісту і конкретизації системоутворюючих її компонентів:

- мети і завдань педагогічної підготовки;
- професіографічних рис сучасного педагога;
- моделювання змісту, принципів його відбору і структурування;
- технологій професійно-педагогічної підготовки;
- методичного забезпечення викладання педагогічних дисциплін;
- розробки комплексної системи оцінювання професійної готовності студентів.

Завдання педагогічних колективів – формування особистості майбутнього вчителя, головними характеристиками якого виступають компетентність, високий рівень духовної культури, гуманізм, емпатія, комунікабельність, організаторський талант. Усе це зумовлює здійснення таких змістових компонентів педагогічної підготовки: особистісно-гуманітарна організація; системне бачення результатів педагогічної

діяльності; психолого-педагогічне діагностування; формування рефлексивної і комунікативної культури; оволодіння методикою творчої роботи та інноваційної діяльності; розвиток організаторських здібностей і управління навчально-виховним процесом.

Структурна перебудова вищої школи логічно зумовила необхідність перебудови навчального процесу, зокрема основного освітнього документа, який регламентує діяльність ВНЗ, — навчального плану. Новим типом навчального плану в сучасних умовах, що відображає етапи ступеневої освіти, є інтегровані навчальні плани, над створенням яких працювали в нашому університеті.

Студенти, відповідно до державного замовлення на підготовку бакалаврів (4 роки навчання — базова вища освіта), після одержання диплома за власним бажанням зможуть продовжити навчання на наступному етапі за освітньо-професійною програмою підготовки спеціаліста (1 рік), а потім магістра (1 рік).

Структура і зміст цих планів — це творчий науково-методичний доробок професорсько-викладацького складу університету.

Беручи за основу державні стандарти педагогічної освіти, враховуючи новітні підходи та вимоги до вищої освіти, спираючись на результати сучасних галузевих наукових досліджень, педагоги по-новому підійшли до розробки навчальних планів: у змістовому плані розрізнені освітньо-кваліфікаційні рівні, забезпечена логічна послідовність і наступність у змісті освіти, чіткіше сформульовані кваліфікації випускників з кожної спеціальності і спеціалізації та встановлені і затверджені відмінності бакалавра, спеціаліста, магістра, що дає можливість формувати державницький світогляд, громадянськість, національну свідомість майбутніх педагогів.

У навчальних планах враховано гуманістичну і гуманітарну природу вчительської праці, її різнобічність, необхідність формування майбутнього педагога не як предметника, а як людини культури, яка має великий

особистий виховний вплив; оновлено зміст методичної підготовки за принципом цілісності, системності та інтеграції; враховані ті процеси, які визначають діяльність сучасної загальноосвітньої школи.

Нові навчальні плани дають можливість підготовки спеціаліста нової формації, готових до професійної діяльності в умовах багатoproфільності: факультети готують спеціалістів із 2 — 3 спеціальностей.

У формуванні особистості педагога забезпечується оптимальне поєднання культурологічних, психолого-педагогічних і фахових знань, їх технологічність, мобільність та інструментальність, єдність теоретичних знань і практичних умінь та навичок.

У нових навчальних планах передусім передбачена поглиблена психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів, оскільки сучасний вчитель має володіти новими педагогічними технологіями як навчання так і виховання. Студенти опановують педагогіку співробітництва, яка приходить на зміну колишній адміністративній педагогіці.

Навчальні плани і програми доповнені переліком нових дисциплін, розроблених на основі досягнень національної та загальнолюдської думки та національно-культурних традицій українського народу, що дають змогу розкрити специфіку педагогічної діяльності, теоретичні основи діалогічного навчання, педагогічного менеджменту, маркетингу: “Етнопедагогіка”, “Соціальна педагогіка”, “Педагогічне краєзнавство”, “Історія гуманізації освіти та виховання”, “Основи педагогічної творчості”, “Нові педагогічні технології”, “Основи педагогічного менеджменту”, “Основи професійно-педагогічної культури” тощо.

Особливе місце в педагогічній підготовці відводиться оволодінню методикою і технологією виховної роботи. Суспільство чекає появи в галузі освіти такого педагога-вихователя в широкому розумінні слова, який би здійснював опікунсько-виховну функцію не тільки в навчальному закладі, але й в позашкільному середовищі. Пояснюється це багатьма причинами. Період демократичних змін приніс безробіття, екологічну і виховну

неспроможність багатьох сімей, а також їх розпад, суспільну непристосованість і патологічні явища серед дітей і молоді (агресія, насильство, алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність). Думки переважної більшості батьків спрямовані на проблеми виживання, а не виховання та дозвілля дітей. Тим часом діти у вільний від занять час залишаються наодинці із собою, з своїми проблемами, а тут недалеко до біди.

Важливим шляхом розв'язання цього питання є введення в навчальний план предметів, які сприяли б покращенню підготовки майбутніх педагогів до виконання опікунсько-виховної функції та збільшення часу на вивчення тих, які вже включено до нього. У процесі вивчення таких дисциплін, як історія педагогіки, теорія навчання і виховання, методика виховної діяльності, основи педагогічної майстерності, етнопедагогіка, соціальна педагогіка відбувається стрімке “олюднення” установок майбутньої професійної діяльності, тобто переорієнтація фрагментарно-утилітарних у глобальні морально-духовні установки педагогічної праці.

Зміст предметів, що розкривають теоретичні основи методики виховної роботи повністю оновлений. Виховна робота є пріоритетною і спрямована на те, щоб навчити майбутнього педагога створювати виховне середовище, систему соціальної допомоги в розвитку і саморозвитку особистості, умови найбільшої комфортності, психологічної захищеності її в життєвих ситуаціях.

До навчальних планів закладено концепцію посиленої практичної підготовки майбутнього вчителя. Вчитель повинен мати стійкі і ґрунтовні практичні навички з фаху. У зв'язку із цим у вищих педагогічних закладах Черкащини запроваджені програми неперервної педагогічної практики.

У підготовці магістра сплановано педагогічну практику студента як викладача фахових, педагогічних та методичних дисциплін.

Навчальні плани передбачають також глибоке засвоєння сучасних інформаційних технологій. Студенти вивчають поглиблений курс інформатики, під час якого навчаються володінню комп'ютерною технікою

та знайомляться з використанням комп'ютерної техніки при викладанні фахових дисциплін; вивчають курс методики використання технічних засобів, під час якого навчаються користуватись мультимедійною апаратурою, різноманітною акустичною та відеоапаратурою як засобами навчання.

Суттєві зміни, що відбулися останнім часом у галузі інформатики, підвищення її соціальної значущості, активне запровадження в освітній простір інформаційних комп'ютерно орієнтованих технологій навчання спонукали педагогічні колективи до радикальної модернізації навчально-виховного процесу, і зокрема створення методичної та інформаційної бази комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища (розробка мультимедійних курсів тощо). Навчальні плани вимагають створення сучасних навчальних програм, відповідного методичного забезпечення.

Із кожної дисципліни, передбаченої навчальним планом, розроблені та оновлені робочі програми з урахуванням фундаменталізації та поглиблення практичної спрямованості; оновлені списки основної та допоміжної літератури, тематика курсових та дипломних робіт, питання самоаналізу та перевірки знань, тести, екзаменаційні білети, завдання для самостійної підготовки студентів, комплексні кваліфікаційні завдання, варіанти контрольних робіт.

Широко використовуються відеофільми з досвідом роботи вчителів регіону, фрагменти фільмів про світ природи.

В Уманському державному педагогічному університеті діють на громадських засадах науково-дослідні лабораторії, потенціал яких залучається до розв'язання завдання розроблення і видання новітньої навчально-методичної літератури як необхідної умови для досягнення випереджального характеру змісту підготовки педагогічних кадрів:

Багато викладачів напрацювали авторські курси відповідно до нових потреб практики.

Розроблені підручники і навчальні посібники поєднують у собі

необхідну інформацію і елементи процесуального характеру, що дає змогу організувати діяльність студентів для засвоєння наукової інформації і розвитку професійних якостей їхньої особистості.

У навчальному процесі пріоритет надається самостійній та індивідуальній роботі студентів, з метою індивідуалізації навчального процесу, активізації професійних навичок розроблено комплекс професійно орієнтованих завдань за ігровою методикою, пов'язаних як з навчальною, так і з виховною роботою студентів у школи.

Отже, підготовлена відповідна методична база, яка дає змогу ті ідеї, які закладені в навчальних планах, впровадити в практику підготовки вчителя.

Як вчити? Нові вимоги до підготовки педагогічних кадрів зумовлюють необхідність створення нової моделі педагогічної підготовки студентів в умовах вищої школи. Модернізація підготовки фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах Черкащини спрямована на системне формування творчої особистості студента і реалізацію у ході навчання різноманітних шляхів розвитку його творчих здібностей.

Узагальнення методичних напрацювань цих ВНЗ дає підстави стверджувати, що головними складовими педагогічної технології у них є: чіткість дидактичної мети у формі рольової перспективи; структурування навчальної інформації у вигляді імітаційно-ігрової і проблемно-ситуаційної моделі; поєднання різноманітних видів навчання: проблемного, програмованого, ігрового, діалогічного, модульного та ін.; використання активних форм і методів навчання; залучення студентів до активної діяльності через програвання навчальних ролей і пошук виходу із проблемних ситуацій; опора на творчий потенціал та індивідуальні можливості і здібності студентів; педагогічна взаємодія, співпраця і співтворчість у системі стосунків “викладач – студент”; свобода вибору ролей, завдань-ситуацій і забезпечення кожному студентові успіху у навчальному процесі.

Уманський та Черкаський університети згідно з вимогами наказу МОН

України № 48 від 23 січня 2004 р. з 1 курсу, починаючи з 2005–2006 н р., здійснюють підготовку фахівців в умовах кредитно–модульної організації навчального процесу. Підґрунтям для успішного і безболісного входження у нову систему навчання було обов'язкове запровадження при викладанні навчальних дисциплін рейтингової системи оцінювання знань і визначення модулів у навчальній програмі. .

Під час організації навчання за нової системи педагогічні колективи виходили з розуміння того, що кредитно–модульна система навчання впроваджується з метою стимулювання систематичної, ритмічної самостійної роботи студентів, підвищення об'єктивності оцінки їх навчальних досягнень, визначення рейтингу студента, запровадження здорової конкуренції між студентами у навчанні та розвитку їх творчих здібностей, що вона покликана, насамперед, внести такі зміни в організаційні засади педагогічного процесу у вищій школі, які б забезпечили суттєву його демократизацію, створили умови для дійсної зміни ролі студента у навчанні, надали б навчально–виховному процесу необхідної гнучкості, сприяли б запровадженню принципу індивідуалізації навчання.

Це вимагало серйозних змін у методиці ведення занять викладачами, та, що виявилось досить складним, зламати існуючі стереотипи традиційної системи навчально–виховного процесу.

Поряд із визначенням обов'язкових складових частин навчального процесу, за рекомендацією МОН України викладачам була надана можливість довільного визначення кількості модулів, що входять до складу кредитів, кількості рейтингових балів.

Деканатами та кафедрами розроблена необхідна документація : інформаційний пакет студента факультету; навчальні плани освітньо–кваліфікаційного рівня ”бакалавр” з дотриманням загальноприйнятої ціни кредиту за системою ECTS – 36 академічних годин з дотриманням норми – 60 кредитів на рік.

У таких умовах важливо сприймати особу студента не як об'єкт, а як

суб'єкт навчального процесу. Робота з ним має бути направлена на максимальне саморозкриття і саморозвиток, що дають можливість у майбутньому сповна самореалізувати себе.

Особистісно-орієнтоване навчання і виховання студентів неможливе без усвідомлення нової парадигми оцінювання навчальних і виховних досягнень особистості. Адже багаторівнева підготовка педагогічних кадрів повинна не просто забезпечити суму знань, а формувати випереджувальний комплекс професійних компетенцій, готувати компетентних бакалаврів, спеціалістів і магістрів педагогічної освіти.

Аналіз результатів успішності студентів під час сесій свідчить про те, що більшість студентів отримують позитивні оцінки за результатами модульно–рейтингового контролю, з своїми оцінками погоджуються і тому екзамен у його традиційному вигляді втрачає для них актуальність.

Інноваційний аналіз теоретичних і практичних здобутків цієї системи показує, що вона має перспективи наукового обґрунтування у двох системах: а) як оцінка всіх різновидів освітньої діяльності студента і б) як оцінка оптимального рівня опанування програмового матеріалу з окремої теми і навчального курсу загалом.

Як відзначають викладачі, і про це ж свідчать результати успішності студентів, кредитно–модульна система оцінювання стимулює студентів до систематичної самостійної роботи, відповідальної підготовки до занять, приводить до підвищення об'єктивності оцінювання навчальних досягнень студентів. Урізноманітнилися форми контролю знань і роботи студентів, з'явилась можливість заохочення студентів до індивідуальної роботи додатковими балами за підготовку рефератів, повідомлень тощо. У більшості студентів сформувалися: потреба бути активними, бажання працювати самостійно, вміння робити висновки, формулювати свою думку.

Новими формами і методами контролю знань, навичок і умінь студентів є проведення підсумкових занять у формі діяльнісних ігор, круглих столів, прес-конференцій, наукових конференцій.

Великий інтерес у студентів викликає перевірка знань такими способами, як підготовка і складання ними на задану тему, розділ і т.п. кросвордів, криптограм, чайнвордів. Не менше задоволення дістають студенти і від розв'язування завдань, складених їхніми друзями. Тобто, процес оцінювання знань йде відразу двома шляхами: спершу студент вибудовує свої знання у струнку систему певного завдання, а потім, використовуючи набуті знання і особисті здібності, дає розв'язок поставленого перед ним завдання.

Беручи до уваги важливість системного контролю знань студентів, при викладанні багатьох дисциплін використовують методичні вказівки до лабораторно-практичних занять, де включено питання для самоконтролю якості засвоєння матеріалу, або ж системи відповідних вправ та схем, виконання яких вимагає логічного поєднання і трансформування отриманої інформації.

Поширеним способом контролю є тести, які дають можливість швидко виявити глибину знань студентів.

Наукова організація навчального процесу передбачає поступовий перехід до нових організаційних форм, які дають можливість поетапно модернізувати процес навчання на основі використання сучасних досягнень науки і техніки.

Проблему модернізації вузівського процесу колективи педагогічних ВНЗ Черкащини вбачають у тому, щоб змінити позицію студента в навчальному процесі, перетворити його із пасивного, стороннього спостерігача в активного учасника навчальної роботи, суб'єкта власної освіти і професійного становлення. При цьому важливим є не тільки залучення студентів у різноманітну творчу діяльність, а й систематичне стимулювання їх творчого саморозвитку.

Методи активного навчання впливають на пізнавальну і мотиваційну сторони навчальної діяльності студентів, розвивають здібність до аналізу ситуації, знаходження ефективного вирішення проблеми, сприяють

подоланню стереотипів мислення, усвідомленню власної установки в професійній діяльності, активізують творчу думку студентів, впливають на якість знань і умінь, успішність навчання.

В арсеналі викладачів такі методи активного навчання як: проблемна лекція, евристична бесіда, дискусія, диспут, конкурс, олімпіада, аналіз виробничої ситуації, аналіз критичної ситуації, розв'язування конфлікту, метод клініки, метод лабіринту, розігрування ролей, драматизація, дидактична і ділова гра та ін.

Проблемному викладу матеріалу сприяють лекція-дискусія, лекція з використанням елементів мозкової атаки, лекція з програванням конкретних педагогічних ситуацій, лекція з використанням ТЗН для зворотного зв'язку, лекція-провокація, лекція з запланованими помилками, лекція-візуалізація, лекція “удвох” та ін.

Для активізації творчої діяльності студентів використовують імітаційні заняття, зокрема аналізу конкретних педагогічних ситуацій, рольові ігри, мозкові атаки, круглі столи та ін.

Рольові ігри найбільш ефективно використовуються при засвоєнні таких тем, де виникає багато дискусійних питань, при розв'язанні яких з'являється можливість порівнювати альтернативні думки.

Включення студентів в рольові та ділові ігри, імітаційне моделювання педагогічних ситуацій, дає змогу шляхом активної взаємодії між студентами приймати рішення, засвоювати конкретні професійні уміння. Крім того, ділова гра сприяє створенню невимушеної, неформальної атмосфери на заняттях, відвертих, доброзичливих і довірливих стосунків між студентами та викладачами.

У ході підготовки студентів до виховної діяльності використовується комплекс активних форм і методів навчання: дискусії, рольові і ділові ігри, педагогічний театр, педагогічна “розвідка”, діалог, КВК, мозкова атака, штурм, ретроспективний метод, метод незалежних характеристик, відкритих анкетувань, міні-контрольні роботи, гра-тест, захист концепції, навчання

дослідженню, семінари-дискусії, диспути, розгорнуті бесіди, коментоване читання, написання творів, методичних розробок виховних справ: екскурсій, подорожей, зустрічей.

Зрозумівши всю важливість впровадження інтерактивних технологій в процес підготовки вчителя, професорсько-викладацький колектив Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини активно опановує цю методикою

Для викладачів, які теоретично опрацювали сутність інтерактивного навчання, було організовано семінар-тренінг, який провели автори посібників з інтерактивних технологій навчання – доктор педагогічних наук Пометун О.І. та кандидат педагогічних наук, доцент Пироженко Л.В. Після цього викладачі почали розробляти свої заняття з використанням інтерактивних методів навчання студентів і вводити ці методи в навчальний процес. При цьому студенти в процесі спільної роботи вносять власні елементи в зміст навчання, вчать спілкуватися один з одним, з комп'ютером, презентувати власні думки та ідеї.

Такі інтерактивні методи, як “Діалог”, “Синтез думок”, “Спільний проект”, “Пошук інформації”, “Коло ідей (Раунд Робін, Кругова система)”, “Навчаючи – учусь”, “Джиг-со”, “Метод-прес” дають можливість студентам активно брати участь у передачі своїх знань одногрупникам. Використання цих методів дає загальну картину понять і фактів, що їх необхідно вивчити, а також викликає певні запитання та підвищує інтерес до навчання.

Використовуючи модель групової творчої діяльності та навчального дослідження, застосовуються відомі методи групової генерації ідей – метод “Мозкової атаки”.

Викладачі не тільки використовують відомі, а й розробляють авторські інтерактивні технології. Так, розроблена Осадченко І.І. інтерактивна технологія “Педагогічний авангард”, допомагає не лише засвоювати, закріплювати та перевіряти знання, уміння та навички студентів, а й має розвивальний характер, удосконалюючи їхні мовленнєві, артистичні,

організаторські здібності, швидкість реакції, уміння оперативно користуватися довідковою літературою, працювати одночасно і у дружньому колективі, і злагодженій групі, а також індивідуально.

Викладачі-методисти особисто проводять відкриті уроки із використанням інтерактивних технологій у загальноосвітніх школах району та міста для студентів випускних та передвипускних курсів, які мають йти на практику.

Після такої підготовки студенти вже самі починають застосовувати інтерактивні методи під час педагогічної практики.

Викладачі університету проводять активну роботу серед вчителів міста, району та Черкаської області по поширенню інноваційних технологій навчання, зокрема, інтерактивних методик.

Досвід використання інтерактивних методик викладачами університету узагальнений у монографії “Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів” та брошурі “Інтерактивні технології навчання.”

Інновації взагалі та інновації педагогічні – невід’ємний атрибут творчого пошуку колективів педагогічних ВНЗ Черкаської області. Серед різновидів навчальної діяльності, які включають у навчальний процес інноваційні дидактичні пошуки, у досвіді освітян Черкащини можна виокремити:

– дослідницьку теоретико-пізнавальну (постановка проблеми, висунення і перевірка гіпотез, генерація ідей, проведення чи моделювання експерименту і т.п.);

– дискусійну (виявлення і зіставлення точок зору, позицій, підбір і пред’явлення аргументації і т.п.);

– моделюючу – у предметно-змістовому (імітаційна гра) і соціально-психологічному (рольова гра) плані;

– рефлексивну – у гносеологічному і почуттєво особистісному плані (інтелектуальна і естетична рефлексія).

На базі Інституту соціальної та мистецької освіти Уманського

державного педагогічного університету імені Павла Тичини створено Науково-методичний центр інноваційних освітніх технологій.

Модель підготовки студентів до використання інноваційних технологій в університеті передбачає такі взаємопов'язані компоненти:

- поінформованість про інноваційну педагогічну технологію шляхом оволодіння змістом та методикою інноваційних педагогічних технологій, оволодіння технологією розробки та застосування педагогічних інновацій, визначення особистісної позиції щодо необхідності використання інноваційних педагогічних технологій на практиці;

- технологізованість у формуванні компетентності студентів щодо розробки та використання інноваційних педагогічних технологій;

- результативність підготовки студентів до використання інноваційних педагогічних технологій та її оцінка.

Зміст підготовки педагогічних кадрів до застосування інноваційних методів навчання й виховання містить такі модулі як ознайомлення з теорією методів, з'ясування відмінностей між класичними(традиційними) та інтерактивними методами, відпрацювання технології застосування інноваційних методів.

Навчити вчити і навчити виховувати – ось головне завдання всіх педагогічних ВНЗ Черкащини..

Модернізація системи вищої педагогічної освіти передусім передбачає оновлення аксіологічних і технологічних координат підготовки майбутніх учителів до виховної діяльності. З особливою актуальністю постає проблема розробки технологій створення виховних систем, які б відповідали специфіці сьогодення, суспільним потребам держави взагалі, і потребам особистості зокрема, і ґрунтувалися на новій філософії освіти, на принципах демократизму, особистісного діалогу(Кремень В.Г.)

Отже, необхідно детально вивчати перспективні шляхи самореалізації майбутнього вчителя, які б стали запорукою його творчого самовдосконалення та забезпечували йому психологічну підтримку в умовах

гуманізації системи професійної підготовки. Такими шляхами, у досвіді педагогічних ВНЗ Черкащини, є взаємодоповнюючі напрями професійної підготовки майбутнього вчителя.

Зусилля цих колективів спрямовані на те, щоб зробити педагогічним, педагогізованим самовиховний простір вузу, де навчаються і виховуються майбутні учителі, принципово змінити організацію всього навчального процесу, забезпечивши формування особистості, підготовленої до ефективної професійної діяльності учителя, вихователя в школах різного типу. У їх досвіді можна виділити такі напрями здійснення підготовки майбутнього вчителя:

- забезпечення складників змісту виховання особистості майбутнього вчителя (морального, статевого, правового, екологічного, естетичного, трудового, економічного, політичного та фізичного);
- виявлення та використання можливостей навчального процесу;
- організація позаурочної роботи у ВНЗ;
- залучення студентів до цілеспрямованої наукової роботи в університеті.

До головних умов підвищення ефективності підготовки майбутнього вчителя у них є:

- забезпечення особистісно орієнтованого підходу під час засвоєння знань, вироблення вмінь майбутнього педагога-вихователя;
- опора на формування гуманістичної спрямованості у майбутній педагогічній діяльності, професійної компетентності, розвиток педагогічних здібностей, педагогічної техніки;
- розвиток на діагностичній основі базового рівня майстерності майбутнього вчителя-вихователя, яка стимулюватиме ефективний розвиток особистості школяра.

— упровадження педагогічно доцільних форм професійної підготовки майбутніх учителів, які дозволяють залучати студентів до активного контрольованого спілкування, у процесі якого вони виявляють свою сутність,

сприяє формуванню творчих особистісних якостей та творчій самореалізації студентів. Серед таких форм в арсеналі педагогічних ВНЗ Черкаської області:

— включення студентів в імітаційні психолого-педагогічні ігри (професійно-ділові, сюжетно-рольові, психотехнічні), впровадження яких дозволяє створювати ситуації, максимально наближені до реальних умов професійної діяльності майбутніх учителів. Така робота навчає їх приймати рішення в звичайних, нестандартних та непередбачених ситуаціях; сприяє розширенню досвіду міжособистісних відносин; навчає знаходити індивідуальний стиль спілкування та творчої взаємодії з учнями;

— упровадження професійних тренінгів та тренінгових вправ, які створюють умови для самопізнання, розвитку психофізичної свободи майбутнього вчителя, для формування його адекватної самооцінки, для розвитку здатності до рефлексії, емпатії, розуміння, і аналізу своїх особистісних проявів;

— використання методів активізації творчого мислення (“мозкового штурму”, синектики, морфологічного аналізу, методу фокальних об’єктів), які передбачають конструктивно-творчу діяльність, забезпечують розвиток креативного мислення майбутніх учителів, уяви, фантазії, сприймання, створюють умови для формування практичних умінь щодо творчого розв’язання проблемних педагогічних ситуацій;

— робота студентів у творчих лабораторіях передбачає формування навичок індивідуальної і колективної педагогічної діяльності в лабораторних умовах (моделювання змісту, конструювання форми, підбір адекватних методів виховного впливу).

Тренінг творчої психотехніки, вправи на розвиток емпатійності, етюдна театралізація, інсценування, інтерпретація тощо дозволяють залучати студентів до активного спілкування, у процесі якого вони виявляють свою сутність і набувають професійно важливих комунікативних умінь і навичок.

Надзвичайно актуальним є координація дій викладачів педагогічних

дисциплін та методик викладання фахових дисциплін, які спільно проводять підготовку майбутніх педагогів до заняття з моделювання фрагментів уроків (визначення не менше п'яти завдань уроку, в першу чергу виховного і розвивального, підбір для їх розв'язання декількох можливих варіантів відповідного змісту, методів, засобів та прийомів навчання) та здійснення мікровикладання з наступним обговоренням.

Студенти оволодівають такими особистісно орієнтованими виховними технологіями:

- Особистісно орієнтована педагогічна ситуація – опинившись в ній, дитина повинна шукати сенс, пристосовувати її до своїх інтересів, побудувати образ чи модель свого життя, вибрати творчий момент, дати критичну оцінку;
- Вальдорфська педагогіка – система самопізнання і саморозвитку індивідуальності при партнерстві з учителем, головне завдання якого – допомогти дитині з її духовно-душевному самовизначенні, створити максимальні умови для розвитку та закріплення її індивідуальності;
- технологія саморозвитку (методика Марії Монтесорі) – виховання повинно бути вільним, індивідуальним, спиратися на дані спостережень за дитиною;
- технології колективного творчого виховання (за І.П.Івановим) – формування особистості в процесі роботи на користь інших людей, в організації певного способу життя колективу, де все ґрунтується на засадах моральності та соціальної творчості;
- технологія “Створення ситуації успіху” – переживання учнем суб'єктивного психічного стану задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, творця явища.

Активно використовуються можливості позааудиторної роботи, зміст та форми якої різноманітні, а їх добір доручається самим студентам. Це і професійно зорієнтовані виховні заходи (тематичні вечори, лекції, вікторини,

брейн-ринги, конкурси педагогічної майстерності, аукціони педагогічних ідей, творчі роботи на визначення свого професійного кредо, складання педагогічних проєктів, виготовлення педагогічного плаката, емблеми, психологічні вправи-етюди) і розважальні заходи (дискотеки, КВК). Такі форми позааудиторної виховної роботи сприяють формуванню у студентів виконавської виразності як важливого емоційно-творчого компонента творчого саморозвитку.

Беручи активну участь у позааудиторній діяльності, студенти набувають певного досвіду розробки виховних заходів спочатку у межах ВНЗ, а потім адаптують їх для використання у школі або дитячому таборі.

Дієвим способом і надійним гарантом особистісної та професійної самореалізації майбутнього педагога є організація під час педагогічної практики різноманітних колективних творчих справ, які відповідають певним напрямам виховної роботи у школі: ігор-подорожей, свят, конкурсів, трудових справ тощо.

Таким чином, визначення цілей, змісту, технологій професійно-педагогічної підготовки майбутнього учителя, орієнтованих на його розвиток і саморозвиток, дозволяє розв'язати одне з провідних протиріч вищої педагогічної освіти — між масовим характером підготовки учителя та індивідуальним способом його творчої самореалізації в майбутній професійній діяльності.

Скільки вчитися? Відповідь однозначна: "Все життя". Ми ніколи не матимемо суспільства, що постійно навчається, якщо не буде постійно навчатися вчитель.

В умовах інформаційного суспільства самоцінність знань як таких змінюється. З одного боку, вони стають більш доступними, а з другого — одержання нових знань, умінь стає обов'язковим для людини впродовж усього життя. Тому неможливо у школі чи в іншому навчальному закладі дати освіту на все життя.

Звідси висновок: необхідно змінити методологію підготовки вчителя –

формувати майбутнього спеціаліста як особистість, здатну до самонавчання упродовж життя, до прийняття рішення в інтересах дитини, слід переорієнтувати навчальний процес на формування в студентів бажання й уміння самостійно оволодівати знаннями з різних джерел інформації. Не менш важливо навчити застосовувати набуті знання для практичного життя виробити уміння критично мислити.

2. Якою має бути технічна і технологічна забезпеченість навчального процесу?

Якість знань та набутих практичних навичок, які отримують студенти у педагогічному університеті, багато в чому залежить від матеріально-технічної бази ВНЗ. Зокрема від його забезпеченості інформаційними технологіями й методичною літературою. Без оволодіння комп'ютерною грамотністю людина є неконкурентоспроможною у більшості сфер життєдіяльності; комп'ютер – це засіб здійснення індивідуалізації навчального процесу; комп'ютер, під'єднаний до Інтернету, — це можливість спілкуватися зі світом, формувати планетарну свідомість; комп'ютер – це шлях до дистанційної освіти, що розширює національний освітній простір, сприяє перетворенню професійно-освітньої діяльності на фінансово-прибуткову.

Гострою проблемою залишається забезпечення навчальних закладів *підручниками і навчальними посібниками*. Актуальними залишаються питання кількості виданих підручників, їхньої якості, меж варіативності та їхньої ціни. На часі створення нового покоління підручників та освітнього програмного забезпечення.

Забезпечення відповідності вітчизняної вищої освіти європейським стандартам і успішного її входження до єдиного європейського освітнього простору як рівноправного партнера потребує від кожного ВНЗ подальших колективних зусиль.

Серед кроків до поліпшення якості вищої освіти є і питання автономії університетів, їх відповідальність за якість свого товару; питання вивчення

досвіду кращих ВНЗ світу, де мобільність викладачів є матеріально вмотивована; відродження інтересу до наукового пізнання; перегляд переліку спеціальностей; рейтингова система зовнішнього оцінювання діяльності ВНЗ; покращення зв'язків між вищими педагогічними навчальними закладами та загальноосвітніми школами (щоб усунути перешкоди у проходженні педпрактики); професійний розвиток педагогічних кадрів; оновлення, осучаснення системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів та зміцнення їх матеріально-технічної бази.

Розв'язання більшості з названих проблем неможливе без встановлення нових економічних відносин у всіх ланках освіти, побудови нової економіки освіти (запровадження нормативів витрат, що зумовить персоніфікацію основних потоків фінансування, і, в результаті, фінансування не навчальних закладів, а споживачів освіти).

Список використаної літератури

1. Гончаренко С.У. Головне – якість освіти. // Педагогічна газета. – 2006. – №3.
2. Ковалева Г.С., Логинова О.Б. Предварительные формулировки концептуальных положений: основные тезиси // Материалы науч.-практ. конференции. Оценка качества образования как фактор развития школы. Самара, 17-18 февр. – 2000 г.
3. Кремень В.Г. Суспільство знань і якісна освіта // Освіта. – 2007. – 21-28 березня.
4. Кремень В.Г. Перспективи розвитку освіти // Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – С.26-34.
5. Кремень В.Г. Якісна освіта: сучасні вимоги // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 4. – С.
6. Культурная свобода в современном многообразном мире: Доклад о

развитии человека 2004. – М.: Весь мир, 2004.

7. Локшина О.І. Моніторинг якості освіти: світовий досвід // Педагогіка і психологія .– 2003. – № 1. – С.108-116.

8. Ляшенко О.І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія .– 2005. – № 1. – С.5-12.

9. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті —К.: Шкіл. світ. – 24 с.

10. Ніколаєнко С. Рейтингові системи – складові національного моніторингу якості освіти // Вища школа. – 2006. – №3. – С.3-14.

11. Селезнева Н.А. Качество высшего образования как объект системного исследования // Проблемы качества образования: Материалы XI Всерос.науч.-метод. конференции. – Москва; Уфа, 2001. – С.5-28.

12. Субетто А.И. Проблема качества высшего образования в контексте глобальных и национальных проблем общественного развития (философия качества образования). – Спб.: Кострома, 2000.

13. Шишов С.Е., Кальней В.А. Мониторинг качества образования в школе. — М.: Рос. пед. агентство, 1998. – 354 с.